

אוצר תשובות
13758

משה שאול קליין

מ"ץ בבד"ץ דמו"ץ הגר"ש ואזנר שליט"א

ורב שכתת אור-הידיים כני-סר

דיני כתמים

(א) הטעם שמומאת כתם אינה מן התורה

מבואר בגמ' נדה (נז-נח) שאשה שמוצאת כתם על גופה או על בגדיה טמאה רק מדרבנן, וצריך להבין מדוע אינה טמאה מן התורה.

אוצר תשובות
13758

ובפשיטות הטעם כדאיתא בנדה (נ"ז ע"ב) דדרש שמואל מקרא ד"בבשרה" - שאין האשה טמאה מדאורייתא עד שתרגיש בבשרה, ולכך הוי טומאת כתמים רק מדרבנן לפי שלא הרגישה, וכן כתב בשו"ע ר"ס ק"צ. אלא שבאחרונים מתבאר טעם נוסף, על פי המשנה בנדה (נ"ח ע"ב): מעשה באשה שבאה לפני ר' עקיבא ואמרה לו ראיתי כתם, וטירה ר"ע כיון דהיתה לה מכה שיכולה להתגלע ולהוציא דם, ואפשר לתלות שהוא דם מכה. ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה, אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם, שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, שנאמר "ואשה... דם יהיה זובה בבשרה", "דם" - ולא כתם. והיינו, שלא אסרה תורה אלא דם שודאי בא מגופה, אבל כתם שהוא ספק שמא בא מעלמא אסור רק מדרבנן (ור"ע טהרה גם מדרבנן לפי שהקלו חכמים בכתם שאפשר לתלותו במכה).

ולכאורה קשה, למה הוצרך ר"ע לנמק שאינה טמאה מדאורייתא מדרשה ד"דם" - ולא כתם, ומדוע לא נימק בטעם שלא הרגישה. ויש לבאר בהקדם דברי התוס' (שם) ד"ה הרואה: דהנה קשיא בגמ' אמימרא דשמואל הנ"ל, דחזינן בכמה ברייתות דאשה נטמאת גם בלי הרגשה עיי"ש. והקשו בתוס' אמאי לא קשיא לגמ' מכמה משניות מפורשות בדיני כתמים שאשה טמאה גם בלי הרגשה (דאכתי לא ידע בגמ' דמודה שמואל דטמאה מדרבנן טומאת כתם). ותיצרו התוס' דהמשניות דכתמים מיירו בדם שנמצא על הבגד שעבר זמן רב מאז שלבשתו נקי, ואימור הרגישה ולא אידעתא. וחזינן מדבריהם, שכשמוצאת כתם במקום שאפשר שנמצא כבר כמה שעות חיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתא, וכן מתבאר בתוי"ט (פ"ח נדה מ"ג) ובשו"ע הרב (ר"ס ק"צ) דהטעם שלא הרגישה שייך רק כשודאי לא הרגישה, כגון שישבה זמן קצר על מקום נקי ומיד כשקמה מצאה עליו דם, שבזמן קצר כזה יודעת בברור שלא הרגישה. אבל המוצאת כתם על גופה או בגדיה שיתכן שכבר קיים כמה שעות, אינה יודעת בברור שלא הרגישה, דשמא הרגישה ולא נתנה את דעתה להרגשה. ולכך הוצרך ר"ע

לטעם אחר מדוע אינה טמאה מדאורייתא ויליף מקרא ד"דם" - ולא כתם, שכל שלא ודאי מגופה ואפשר שבא מעלמא אינה טמאה מדאורייתא.

העולה מדברינו דיש ב' טעמים שהמוצאת כתם אינה טמאה מדאורייתא, א' משום שלא הרגישה, וב' לפי שאינו ודאי מגופה.

(ב) שיעור הכתם

היות ובזמן חז"ל היו המאכולות (כינים) מאוד מצויות, עד "שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם" (נדה נח:), לכן כתם שאפשר שבא מדם מאכולת לא החמירו בו חכמים. ושיערו חכמים גודל דם המאכולת בשעור כגריס, ולכן לא גזרו טומאת כתם אלא אם הכתם גדול מכגריס (שו"ע ק"צ - ה').

והאחרונים חקרו בשעור הגריס, והמקובל אצל בעלי ההוראה הוא שעורו של המעיל צדקה סי' כ"ז שגם החת"ס (תשובה ק"ן) הסכים לו: "שכמה טרחות ויגיעות יגעתי ומצאתי שעורו נאמן בדקדוק גדול", ובמידות זמנינו הוא עיגול בקוטר 19 מ"מ בערך.

והנה המאכולות של ימינו קטנות בהרבה, ודם היוצא מהן שעורו לערך 5-6 מ"מ, וכבר עמדו על כך גדולי האחרונים, שכבר בזמנם לא היה בדם המאכולות שעור כגריס. ומעתה יש לעיין האם גם בזמנינו מקילין בכתם עד שעור כגריס שהוא שעור גדול משעור דם המאכולות של ימינו. ועוד יש לעיין האם מקילין בשעור זה במקומות נקיים שאין המאכולות מצויות כלל.

ובמעיל צדקה כתב דשפיר מקילין עד כגריס, לפי ששעור זה הוא כשאר שעורי חז"ל שאין בהם שינוי, וכל שאין בו כגריס לא גזרו בו חכמים גזירת כתם. אלא שהאחרונים הקשו על דבריו, דמשמע בגמ' דהא דמקילין עד כגריס הוא מהטעם שתולין שהם בא ממאכולת, ולדברי המע"צ הטעם לפי שלא גזרו חכמים בפחות מכגריס.

ואכן החת"ס (חידושים נח. תשובה קפ"ב) אף שלא הסכים לטעם המע"צ דשעור כגריס הוא מדיני השעורים, מ"מ הסכים לשיעורו מטעם אחר, בהקדם דברי הכסף משנה (פ"ט מאיס"ב ה"ב): דהקשה הכ"מ על עיקר גזירת כתמים למה החמירו חכמים, והרי איכא ספק ספיקא, שמא הדם שמצאה אינו מגופה אלא מעלמא, ותו שמא אינו דם נידות מן המקור אלא מן העליה, ותירץ (בתירוצו בתרא) שלא מספקינן שמא אינו מגופה שהרי לא עברה בשוק של טבחים וא"כ אין לה במה לתלות. ותמה עליו החת"ס דאטו נפק בזה מכלל ספק, הרי אפשר שעברה בשוק של טבחים ולא אדעתא. ותירץ שעיקר גזירת חכמים לטמא אשה מחמת כתם הוא לענין אכילת טהרות, ומה שטמאה גם לבעלה הוא רק דלא להוי כחוכא דאטו טמאה לטהרות וטהורה לבעלה?! ואכן בזמן חז"ל שאכלו חוליהן בטהרה מוכנים היטב דברי הכ"מ שאין להסתפק שמא עברה בשוק של טבחים "לפי שעיניה וליבה כל הימים לשמור פסיעותיה לדעת היכן תבוא ואנה תלך ושומרת עצמה מכל מיני דמים" (לש' החת"ס),

אבל בזה"ז שאין לך אשה שעוסקת בטהרות יש להסתפק שמא עברה בשוק של טבחים ולא אדעתא. ואכן מן הדין היה להתירה מטעם ס"ס, שמא אינו מגופה אלא מעלמא, ושמא אינו דם מן המקור אלא מן העליה. אלא שא"א להתירה לפי שגזירת חכמים עומדת בתוקפה ואין בכוחנו להתירה. אבל הא מיהת אין להחמיר יותר ממה שהחמירו בגזירתם בזמן חז"ל, והיות ובזמנם לא אסרו כתם פחות מכגריס לפי שתלו במאכולת, גם בזמנינו אין להחמיר יותר משעור זה. ומעתה שפיר ננקוט שהטעם שהקלו חכמים עד כגריס הוא מחמת תליה במאכולת (ולא כהמע"צ שמשום שאינו כשעור גזירת חז"ל), ואפ"ה מקילין בשעור גדול משעור דם המאכולת שבימינו, לפי שמן הדין היה להקל בזה"ז בעיקר גזירת כתמים משום ס"ס, ומה שמחמירין הוא רק משום שהגזירה לא בטלה, ולכן אין לנו להחמיר טפי מזמן חז"ל.

עכ"פ מתבאר מהחת"ס שהטעם שמקילין עד כדי כגריס הוא רק בצרוף הספק שמא אינו מגופה אלא מעלמא. ומעתה כתם שנמצא על בגד הסמוך לגוף כפי שמצוי בזמנינו, שבפשיטות לא מסתבר לתלות שמא בא מעלמא, לא נוכל להקל לדעת החת"ס עד גודל כגריס שבזמן חז"ל, רק כפי שעור המאכולת בימינו ורק במקום שאפשר. ואין בזה נטיה מפשטות השו"ע והפוסקים שהקלו בכתם עד כגריס, לפי שהמציאות בימינו היא מציאות חדשה שלא היתה בתקופת חז"ל ובדורות הקודמים, שרגילות הנשים ללבוש בגד מהודק לגוף.

ויש לצרף לזה גם מה שהבאנו לעיל אות א' מהתוי"ט ושו"ע הרב שבבגד שהולכין בו כמה שעות א"א לטהרו מדאורייתא מהטעם דלא ארגשה, דשמא ארגשה ולא אדעתא, ובפרט בזמנינו שנחלשו ההרגשות, ואיכא רק הטעם הב' ד"דם" ולא כתם - שאינו ודאי מגופה. ומעתה בבגד הסמוך לגופה שהלכה בו כמה שעות א"א לטהרו מדאורייתא בשום טעם, דבפשיטות הוי ודאי מגופה, וגם יש לחוש שמא ארגשה, ולכך הוי חשש דאורייתא.

ולכן בכתם שנמצא על בגד בסמוך לגופה המצוי בזמנינו מורה מו"ר בעל שבט הלוי שליט"א שאם הכתם הוא דם ודאי יש להחמיר אף בפחות מכגריס, ורק בכתם שמראהו ספק דם, או כשיש קצת סיבה לתלותו שאינו מגופה אפשר להקל עד כגריס. ואם מצאה דם על חלוקה, ולבשה בגד צמוד לגוף ומצאתו נקי, דעת מו"ר שליט"א שעל כרחק לא בא הדם מגופה, ואפשר להקל אפ' בטפי מכגריס. אמנם אם מצאה דם על חלוקה ולא לבשה בגד צמוד לגוף מקילין עד כגריס לפי שעורו של המע"צ שהוא עיגול בקוטר 19 מ"מ. ולכן אשה המוצאת כתם קטן אין לה להורות לעצמה בלי שאלת חכם.

ג) בגד צבוע

"ת"ר: בגד צבוע מטמא משום כתם, ר' נתן בר' יוסף אומר אינו מטמא משום כתם" (נדה ס"א ע"ב), והיינו שנחלקו התנאים האם גזרו חז"ל גזירת כתמים על בגד צבוע. ועי' בראשונים שנחלקו הלכה כמאן, ובשו"ע (ק"צ - י) הכריע להקל שלא גזרו כתמים על בגד צבועי. ואף שבדגמ"ר תמה על השו"ע למה פסק להקל. מ"מ נקטו שאר האחרונים כדעת השו"ע להקל.

ובתשובות חת"ס (קס"א) יצא להחמיר, דעד כאן לא מצאנו שהקלו חכמים בבגד צבוע אלא בבגדים עליונים, אבל בבגדים פנימיים לא שמענו. ובאורו, דקיל טפי בגד עליון שאפשר שבא עליו הדם מעלמא, מבגד פנימי הסמוך לגוף שעשוי פחות לבא עליו דם מעלמא, ולכן סובר החת"ס שאף שמצאנו שהקלו בבגד עליון, מ"מ בבגד פנימי כגון חלוק הסמוך לגוף לא שמענו. אמנם, כבר כתב המהרש"ם (ח"א - פ"א - פ"ב) דמהא שלא חילקו חז"ל בין בגד פנימי לחיצוני מוכח שהקלו בכל בגד צבוע אפי' בחלוק הפנימי הסמוך לגופה.

והנה החת"ס והמהרש"ם לא דיברו בבגד פנימי הצמוד לגוף שנוהג בימינו, אלא בחלוק פנימי שאינו צמוד לגוף. וא"כ אכתי לא שמענו במהרש"ם להקל אלא בבגד פנימי שהמוצאת עליו דם יכולה לתלותו שבא מעלמא, כדאשכחן שאם עברה בשוק של טבחים ומצאה כתם על חלוק פנימי שתולה בו, דאפשר שהתקפלו הבגדים העליונים ובא הדם על חלוק הפנימי. אבל בבגד הסמוך לגוף הנהוג בזמנינו, שכתם הנמצא עליו קרוב לודאי שבא מגופה, אכתי לא שמענו להקל בצבעונין. הן אמת, שבשו"ע הרב ר"ס ק"ס (ס"ק א') כתב להדיא להקל בבגד צבוע אפי' כשודאי בא מגופה וכלבד שלא הרגישה, מ"מ בראשונים לא מצאנו מפורש להקל בזה.

ובפרט שכבר נתבאר לעיל (סוף אות ב') שהמוצאת דם על בגד שסמוך לגופה כגון זה המצוי בימינו אחר שהלכה בו כמה שעות, יש מקום לומר שהוא חשש דאורייתא (דחיישינן שמא ארגשה ולא אדעתא, וגם ודאי בא מגופה), ומעתה קשה מאוד להקל במוצאת דם גמור על בגד צבוע הסמוך לגופה, חדא דאפשר שטמאה מן התורה ולא מגזירת כתמים וא"כ אין לה הקולא דבגד צבוע, ותו דגם אם ננקוט שאין בה חשש דאורייתא ורק משום כתמים חיישינן לה, מ"מ כבר הראינו לדעת ^{דעת} דלא פסיקא לאחרונים להקל בבגד צבוע הסמוך לגופה, ובפרט לדעת הדגמ"ר שפקפק בעיקר הקולא דבגד צבוע. ואין בזה נטיה מפשטות הפוסקים שהקלו בכתם הנמצא על בגד צבוע, כפי שכבר נתבאר שהמציאות בימינו שלובשות בגד צמוד לגוף היא מציאות חדשה וכו'.

ולכן מחמיר מו"ר בעל שבט הלוי שליט"א כשמוצאת דם ודאי על בגד הסמוך לגוף כפי שמצוי בימינו, שלא להקל בו מטעם בגד צבוע, אא"כ הוא ספק דם.

אמנם בבגד עליון שאינו סמוך לגופה, או כשמוצאת על הסדין מקילין בצבוע אפי' בדם ודאי. ואף שגם בזה פקפקו באחרונים, ע"פ דברי רש"י (נדה ס"א ע"ב) שהטעם שלא גזרו כתמים בבגד צבוע הוא "שאין הכתם בכל בגד צבוע ניכר בו כמראה דם גמור", ולכן יש מחמירין כשניכר הדם להדיא בכל בגד צבוע (ע' דרכ"ת ס"ק ס"ב), מ"מ לדינא נקטינן כאחרונים שמקילין. אמנם כשמוצאת דם מרובה שיש לחוש בו שמא הוא ראיה גמורה ודאי שחמור טפי ותשאל לחכם.

ועוד מוסיף מו"ר שליט"א, שגם המוצאת על בגד עליון צבוע, שמטהרין אותה אפי' בדם ודאי, מ"מ תבדוק את עצמה לפי שיש ריעותא לפנינו וצריכה לברר את טהרתה. דאף שלא

מצאנו שהצריכו חז"ל בדיקה במוצאת כתם על בגד צבוע, י"ל דהוא דוקא בזמנם שהרגשות הנשים היו ברורות ויודעת בבירור שלא הרגישה, אבל בימינו שאינן בקיאות מהי הרגשה וגם נחלשו ההרגשות צריכה לברר את טהרתה, ובפרט אם מצאה כן על בגד שהלכה בו כמה שעות.

(ד) בגד שאינו מקבל טומאה.

"אמר שמואל: בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה, שנאמר 'בבשרה' עד שתרגיש בבשרה" (נדה נ"ז ע"ב). והיינו, שאין בה טומאה דאורייתא לפי שלא הרגישה. אמנם גם מדרבנן אינה טמאה כפי שבאר ר' נחמיה (שם) שכל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, וקרקע הוי דשאמק"ט. וחזינן שלא גזרו חכמים גזירת כתמים על דבר שאמב"ט, וצריך להבין הטעם.

ובאר הנוב"י (מ"ק - נ"ב) דלכאורה צ"ב בעיקר גזירת כתמים מדוע החמירו חכמים לטמאה, והרי הוי ספק ספיקא, ספק שמא הדם לא בא מגופה אלא מעלמא, וגם אי נימא דבא מגופה, אכתי יש להסתפק שמא אינו מן המקור אלא מן העליה, וכפי שהבאנו לעיל אות ב' שהקשה הכס"מ. וגם אי נימא דלא מספקינן שמא מן העליה לפי שרוב דמים באשה באים מן המקור אכתי נשאר ספק אחד שמא בא מעלמא, והיות וכל שלא הרגישה אינה טמאה מדאורייתא א"כ הוי ספיקא דרבנן ולקולא.

וביאר הנוב"י דהסיבה שמטמאין את האשה הוא רק משום שמטמאין את הבגד שנמצא עליו הדם. וענינו, דקיי"ל מקור מקומו טמא, שדם היוצא מן המקור מטמא במגעו טומאת מגע גם בלי הרגשה. דמה שהצריכה התורה הרגשה הוא רק לטמא את האשה טומאת נידות אבל טומאת מגע איכא גם בלי הרגשה היות והמקור בעצמותו טמא, ולכן דם היוצא ממנו מטמא במגעו. וא"כ כשבאים לדון על טומאת הבגד עצמו הנידון שבכאן הוא טומאה מדאורייתא, ואיכא רק ספק אחד האם בא מעלמא או מן המקור, והוי ספיקא דאורייתא ולחומרא. ואחרי שאנו מחמירין לנקוט לענין טומאת הבגד שהדם בא מן המקור, לכך גם לגבי טומאת האשה לבעלה החמירו חכמים לנקוט שהוא בא מן המקור. ומעתה, בכתם שעל בגד שאינו מקבל טומאה שהבגד טהור שוב אין סיבה לטמא את האשה, והדרינן לטהר את האשה מספק ספיקא עכ"ד הנוב"י.

נמצא שלדעת הנוב"י, הא דמטהרין כתם על דבר שאמק"ט הוא רק בצירוף הסברא שמא בא מעלמא, ולדבריו אם הכתם ודאי בא מגופה - טמאה. והקשה עליו בחו"ד (ק"צ - ח') דמהא שאמר שמואל דמי שבדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה על הקרקע טהורה מהטעם שקרקע אינה מק"ט, חזינן לטהר מטעם זה גם בודאי מגופה. ולכן פליג החו"ד ומסיק שהטעם שלא גזרו בכתמים שעל דבר שאמק"ט הוא כהתוס' (נ"ח ע"א) שכתבו דכיון שהבגד טהור גם על האשה לא גזרו, ולכן דעתו לטהר בגד שאמק"ט גם בודאי מגופה (ועי' בחדושי הר"ן נז: טעם אחר, וגם לדבריו נמצא להקל גם בודאי מגופה).

ומעתה, אשה שהניחה סמוך לאו"מ צמר גפן (שהחשיבוהו הפוסקים כדבר שאמק"ט) ומצאה עליו כתם, דבפשיטות בא הדם ודאי מגופה, תליא לכאורה בפלוגתת הנוב"י וחז"ד לדעת החז"ד מקילין אפי' בודאי מגופה, אבל לנוב"י יש להחמיר לפי שאין מקילין אלא בצירוף ספק שמא בא מעלמא. אלא שאפשר שהנוב"י מודה לדינא לחז"ד שלא חילקו חכמים וטיהרו כל כתם על דשאמק"ט, והטעם לפי שרוב הכתמים הוו ספק שמא באו מעלמא, והיות וברוב הכתמים יש לטהר כשנמצאו על דשאמק"ט, לכך לא חילקו חכמים וטיהרו בכל כתם על דשאמק"ט.

אמנם לדינא יש לחוש לחומרא, והטעם כמ"ש לעיל (אות ב' בסופו) שבגד שהלכה בו כמה שעות יש לחוש שמא הרגישה. וכן כשודאי בא מגופה א"א להחשיבו ככתם. ורק כשודאי לא הרגישה או כשאינו ודאי מגופה חשבינן ליה ככתם. וא"כ לא מהני הא דצמר גפן הוי דשאמק"ט, לפי שאין להחשיבו ככתם אלא כחשש דאורייתא. ובפרט שיש לצרף לזה דעת הס"ט (סוף ס"ק צ"ג) שנוקט שאם הדבר שהדם עליו אינו מקבל טומאה נמצא על גבי דבר שמקבל טומאה, לא מהני הא שהדבר העליון שהדם עליו אינו מק"ט לפי שהדבר התחתון שיכול לקבל טומאה נטמא טומאת משא מחמת הדם שעל הדבר העליון, ונהי שהצמר גפן עצמו אינו מק"ט, מ"מ גוף האשה שנושא את הצמר גפן טמא טומאת משא, והוי ככתם שנמצא על גופה שטמאה טומאת כתמים (ואף שיש חולקים על הס"ט, מ"מ יש להחמיר בזה מהטעם הראשון).

ולכן מחמיר מו"ר בעל שבט הלוי שליט"א במוצאת דם גמור על צמר גפן שהניחה סמוך לגופה אע"פ שהוא לא מקבל טומאה, ומקל רק בצירוף צדדים נוספים. [ודינא הכי גם בתחבושת מיוחדת שנעשית לספיגה, ואדרבה אפשר שחמור טפי, דהיות ונעשה בצורה מיוחדת לתכלית זו אולי יש להחשיבו ככלי, והוי דבר המקבל טומאה].

(ה) קינוח

האם מקילין בקינוח בפחות מכגרים

ע"י לעיל אות ב' דפליגו האחרונים בטעם הקולא בכתמים עד כגרים, שדעת המעיל צדקה שבפחות משעור זה לא גזרו חכמים, אבל אנן קיי"ל כהחת"ס שיסוד הטעם בזמן חז"ל הוא לפי שתולין במאכולת. והנה, המוצאת דם בקינוח בלא הרגשה יש לדון בו רק מחמת טומאת כתם מדרבנן, וא"כ לדעת המע"צ אינו טמאה עד שעור כגרים גם בקינוח, אבל לדעת החת"ס שבעינן לתלות במאכולת א"א להקל בזה לפי שאין המאכולות מצויות במקום הקינוח, כמבואר בנדה י"ד ע"א שאו"מ בדוק אצל מאכולות "וודאי אין שם מאכולת, ודם ודאי מגופה אתיא" (רש"י).

הן אמת דהביא הס"ט (סי' ק"צ ס"ק נ"ז) מהרמב"ן דהא דאו"מ בדוק אצל מאכולות הוא דוקא בפנים הגוף, אבל מחוץ לגוף בסמוך לאו"מ המאכולת מצויה, ולפי"ז דוקא המקנחת

ממש כנגד או"מ ומעט בפנים אינה יכולה לתלות במאכולת, אבל אם קנחה מחוץ לגופה שלא ממש כנגד או"מ יכולת לתלות במאכולת ויש לטהרה עד כגריס גם לדעת החת"ס. אלא שזה אינו, משום שרבנו ירוחם סבירא ליה (כפי שביארו הס"ט שם) דהואיל ומצוי באו"מ דם מן המקור ודרכו להתלכלך מבחוץ, תולין במצוי טפי ולא במאכולת, ולכן לדינא יש להחמיר בקינוח אפי' פחות מכגריס, ובפרט בזמנינו שאין בקיאיין כ"כ בהרגשות, וגם אין מצויין כל כך מאכולות.

קינוח בדבר צבוע ובדבר שאינו מקבל טומאה:

נתבאר לעיל (אות ג') שאין להקל את הקולא של בגד צבוע במוצאת דם ודאי בבגד הסמוך לגוף, וכמו"כ בארנו (אות ד') שלא להקל בדם ודאי על צמר גפן שמניחה כנגד או"מ אע"פ שהצמר גפן אינו מקבל טומאה. ועי"ש הטעם לפי דאית בהו תרתי לריעותא, חדא לפי שהדם בא ודאי מגופה, ותו לפי שהבגד והצמר גפן היו על גופה כמה שעות, ושמא הרגישה ולא אדעתא. אלא שקינוח קיל טפי, דנהי שהיו ודאי מגופה, מ"מ היות והקינוח נעשה בזמן קצר היא יודעת בברור שלא הרגישה בשעת הקינוח. ומעתה יש להסתפק בקינוח צבוע, דמחד חזינן שיש צד באחרונים שלא להקל בצבוע בוודאי מגופה, אבל מאידך דעת שו"ע הרב להקל בזה כל שיודעת בודאי שלא הרגישה (לעיל אות ד'). וכמו"כ יש להסתפק בקינוח בדשאמק"ט דדעת הנוב"י להחמיר בודאי מגופה אבל דעת החו"ד להקל (לעיל אות ה').

עוד יש להסתפק בו מטעם אחר: דיש לעיין בעיקר דין המוצאת דם בקינוח, האם נימא שמקום הכתם הוא הדבר שקינחה בו, או נימא שהיות ובתחילה היה הדם על גופה והיא נטלתו משם על ידי הקינוח יש להחשיבו כנמצא על גופה. ונחלקו בדבר גדולי ההוראה, דדעת מו"ר בעל שבט הלוי שליט"א שמעיקר הדין יש להחשיבו כנמצא על הקינוח לפי ששם היא ראתה אותו בפעם הראשונה, ודעת בעל "חשב האפוד" זצ"ל לילך אחר שעה ראשונה שהיה הכתם על גופה היות וידעינן בודאי שבתחילה היה הכתם על גופה, ולדבריו נפלו בבירא הקולות דצבוע ודשאמק"ט בקינוח. ובפרט הקולא דדשאמק"ט יש להחמיר בקינוח שהרי לדעת הס"ט (לעיל אות ד') גם המקנחת בדבר שאמק"ט טמאה לפי שהקינוח נמצא על גבי ידה שיכולה לקבל טומאת משא. גם יש לצרף לזה שבזמנינו אין בקיאיין כ"כ בהרגשות ושמא ארגשא.

ומכל הני טעמי נראה שקשה מאוד להקל בקינוח שנמצא עליו דם ברור אלא בצרוף קולא אחרת, וכן דעת מו"ר בעל שבט הלוי שליט"א להלכה.

